

Library Network Support Services:

Modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services

**STRATEGIJA RAZVOJA
DIGITALNE BIBLIOTEKE**

UNIVERZITET U SARAJEVU

DIGITAL LIBRARY STRATEGY

UNIVERSITY OF SARAJEVO

Januar, 2018.

Project No. **561987-EPP-1-2015-1-IE-EPPKA2-CBHE-JP**

Library Network Support Services:

Modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services

Pripremile:

Prof. dr. Senada Dizdar

Mr. sc. Nadina Grebović-Lendo

Strategija razvoja digitalne biblioteke pripremljena je u okviru projekta pod nazivom *Library Network Support Services: Modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services* (No.561987-EPP-1-2015-1-IE-EPPKA2-CBHE-JP), odobrenog od Europske komisije, Agencije za obrazovanje, audiovizualnu djelatnost i kulturu (EACEA) u kategoriji ERASMUS+ programa.

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Library Network Support Services:

Modernising libraries in Western Balkan countries through staff development and reforming library services

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. VIZIJA DIGITALNE BIBLIOTEKE UNIVERZITETA U SARAJEVU	7
3. MISIJA DIGITALNE BIBLIOTEKE UNIVERZITETA U SARAJEVU	7
4. CILJEVI.....	8
5. OČUVANJE DIGITALNOG SADRŽAJA / RAZVOJ DIGITALNIH ARHIVA OD POVJERENJA.....	9
6. PRISTUP DIGITALNOM SADRŽAJU	9

1. UVOD

Analiza stanja bibliotečkog sistema na Univerzitetu u Sarajevu

U organizacionom pogledu, Univerzitet u Sarajevu čini trideset organizacionih jedinica – dvadeset i tri fakulteta, tri akademije i pet naučno-istraživačkih instituta, unutar šest grupacija iz područja društvenih, humanističkih, medicinskih, tehničkih, prirodno-matematičkih i biotehničkih nauka te umjetnosti. Među pridruženim članicama Univerziteta su Nacionalna i univerzitetska biblioteka BiH, Gazi Husrev-begova biblioteka i Zemaljski muzej BiH, te druge univerzitetske jedinice.

U analizu stanja bibliotečkog sistema na Univerzitetu u Sarajevu uvrštene su samo stalne članice Univerziteta u Sarajevu (fakulteti / akademije) ukupno 24 institucije, jer dva fakulteta (Elektrotehnički i Farmaceutski) nemaju biblioteku, a tokom analize stanja relevantnih pokazatelja za razvoj digitalne biblioteke korišteni su pokazatelji koje je propisala Međunaodna bibliotečka statistika (ISO 2789), treće izdanje 2003-02-15 (Dodatak A): Mjerenje korištenja elektoničkih servisa biblioteke.

Bibliotečki sistem na Univerzitetu u Sarajevu djeluje kao decentralizirani sistem u kome je svaka biblioteka u sastavu matične institucije kao njena podorganizaciona jedinica.

Analizom dostupnih podataka zaključujemo da je bibliotečki sistem na UNSA decentralizovan sistem sa različitim stupnjem razvoja, da nema jedinstven sistem uzajamne katalogizacije. Također, veliki problem je što se podacima o cjelokupnoj građi ne može pristupiti preko online kataloga. Sistem nema razvijene digitalne usluge, niti digitaliziranu građu izuzev magistarskih i doktorskih radnji. Digitalizacija fondova nije još zaživjela (izuzev jednog dijela udžbeničke literature), a veoma je rijetka i kupovina e-izvora.

Ipak, analizom je ustanovljeno da veliki broj biblioteka posjeduje pojedine online servise i usluge i da je to temelj koji se može smatrati bitnim za razvoj digitalne biblioteke. U takvim uslovima kao veoma važnu aktivnost treba izdvojiti integriranje e-usluga i službi u digitalnu

biblioteku, koja bi omogućila korištenje zajedničkih resursa, unaprijedila usluge, razvila centraliziranu digitalizaciju, te unaprijedila cjelokupno bibliotečko poslovanje i kvalitet rada biblioteka, neophodan za njihovu promijenjenu ulogu u obrazovnom sistemu.

U cilju implementacije digitalne biblioteke urađena je SWOT analiza.

Prednosti:

- ✓ Bogate bibliotečke zbirke bile bi dostupne korištenjem IKT tehnologija što je u saglasnosti za postulatima društva znanja i očekivanjima „digitalnih urođenika“.
- ✓ Razvoj jedinstvenog bibliotečko-informacijskog sistema (BIS-a) na Univerzitetu u Sarajevu sa mogućnošću umrežavanja i sa drugim digitalnim bibliotekama ili arhivima.
- ✓ Razmjena stečenog znanja i iskustava, saradnja na međunarodnim i domaćim projektima digitalizacije građe i korištenja IKT u bibliotečkoj djelatnosti.
- ✓ Aktiviranje zajednice na donošenju zakona o digitaliziranoj građi.
- ✓ Zaštita i čuvanje fondova od propadanja.

Mogućnosti:

- ✓ Bolji status biblioteka kao važnog segmenta razvoja društva znanja.
- ✓ Prepoznavanje uloge biblioteke kao važnog faktora u obrazovnom sistemu.
- ✓ Razvoj novih informacijskih usluga i servisa.
- ✓ Promoviranje kulturne baštine i znanstvenih radova na jezicima naroda Bosne i Hercegovine.

Slabosti:

- ✓ Odsustvo nacionalnih politika i strategija u oblasti obezbjeđivanja pristupa i očuvanja kulturnog i znanstvenog naslijeđa u digitalnom obliku.
- ✓ Odsustvo strateških smjernica, ciljeva i zakona u oblasti digitalizacije i izgradnje digitalne biblioteke.
- ✓ Nedostatak znanja iz oblasti digitalizacije i izgradnje digitalnih biblioteka osoblja u bibliotekama.

- ✓ Nedostatak sveobuhvatnih evidencija i evidencija građe koja bi bila digitalizirana.
- ✓ Nepostojanje namjenskih sredstva za potrebe izgradnje, održavanja i razvoja digitalne biblioteke.
- ✓ Nedostatak adekvatne opreme za čuvanje, distribuciju, zaštitu, migriranje digitalne građe.

Opasnosti:

- ✓ Propadanje (gubitak) digitalne građe zbog jednokratnog i/ili sistemski nerješenog finansiranja.
- ✓ Ograničavanje pristupa digitalnoj građi zbog nerješениh problema zaštite autorskih prava.
- ✓ Iracionalno i neefikasno trošenje finansijskih sredstava.
- ✓ Tehnofobija od strane upravljačkih struktura i bibliotekara.

2. VIZIJA DIGITALNE BIBLIOTEKE UNIVERZITETA U SARAJEVU

Digitalna biblioteka Univerziteta u Sarajevu svojim zbirkama, uslugama i znanjem će imati aktivnu ulogu u stvaranju društva znanja, razvoju bibliotečke mreže i akademske zajednice u budućnosti. Obezbjedit će jednak pristup znanju svim korisnicima bez ikakvih razlika. Pružaće podršku za učenje, obrazovanje, naučno istraživanje.

3. MISIJA DIGITALNE BIBLIOTEKE UNIVERZITETA U SARAJEVU

Digitalna biblioteka osigurava mehanizme za saradnju između biblioteka Univerziteta u Sarajevu kao odgovor na potrebe novog obrazovnog okruženja. Izgrađuje, razvija, i upravlja digitalnim zbirkama u skladu sa potrebama korisnika i osigurava slobodan pristup digitalnoj građi.

4. CILJEVI

- ✓ Poboljšati dostupnost informacijskim izvorima/zbirkama koristeći savremenu tehnologiju.
- ✓ Omogućiti udruživanje i ravnopravno učešće svih članica BIS-a Univerziteta u Sarajevu.
- ✓ Obezbijediti trajno čuvanje digitalne građe.
- ✓ Povećati stepen korištenja informacija jačanjem informacijskih službi i usluga (online katalog, baze podataka, online dostupne bibliotečke zbirke, linkove na online kataloge drugih visokoškolskih biblioteka, kataloge koji su prilagođeni korisnicima sa invaliditetom, online informacijske usluge, referentne i referalne).
- ✓ Unaprijediti referalne usluge: sinhrono (npr.: pitajte bibliotekara), asihrono (npr.: elektronska pošta, web obrasci, blog, chat komunikacija).
- ✓ Kreirati digitalnu biblioteku koja će biti sastavni dio BIS-a Univerziteta u Sarajevu, a ne zaseban entitet.

Ciljevi će biti realizirani kroz faze životnog ciklusa digitalnog sadržaja u digitalnoj biblioteci Univerziteta u Sarajevu, a to su: **kreiranje, očuvanje i distribucija**.

Rezultat 1: Uspostaviti digitalnu zbirku ispitne literature.

Aktivnosti:

Izrada popisa ispitne literature i grupacija zbirke po fakultetima/akademija

Grupacija zbirke po odsjecima/predmetima ili sl.

Razvrstavanje građe na građu u digitalnom formatu i onu koju treba digitalizirati

Rješavanje autorskih prava

Pohrana građe i metapodaci

Zaštita digitalne građe

Distribucija

Rezultat 2: Uspostaviti digitalnu zbirku dopunske, dodatne i druge literature.

Aktivnosti:

Analiza potreba studenata Univerziteta u Sarajevu kroz online upitnike

Razvrstavanje građe na građu u digitalnom formatu i onu koju treba digitalizirati

Rješavanje autorskih prava

Pohrana građe i metapodaci

Zaštita digitalne građe

Distribucija

5. OČUVANJE DIGITALNOG SADRŽAJA / RAZVOJ DIGITALNIH ARHIVA OD POVJERENJA

Digitalni arhiv od povjerenja predstavlja jednu od najvažnijih komponenti arhitekture digitalne biblioteke. Osnovna funkcija arhiva je trajno očuvanje autentičnosti i integriteta digitalne i digitalizirane građe pohranjene u arhivu. Istovremeno, arhiv treba omogućiti različite funkcionalnosti poput osnovnog pretraživanja i pregledavanja do naprednih personaliziranih usluga, rudarenja podataka i sl.

6. PRISTUP DIGITALNOM SADRŽAJU

Digitalna biblioteka treba osigurati pristup sadržajima registriranim korisnicima putem korisničkog interfejsa koje je „user friendly“. Pristup sadržajima osigurava se u skladu sa zakonom o autorskim pravima.